

SERIÁLY V CASLIN - SOUBORNÉM KATALOGU ČR A SYSTÉM ORACLE

Danuše Vyoraláková, Národní knihovna ČR

Jednou ze tříází CASLIN - Souborného katalogu ČR je báze zahraničních periodik (KZP), která obsahuje zahraniční periodika uchovávaná ve fondech ústředních a státních vědeckých knihoven, většiny vysokoškolských knihoven, knihoven ústavů AV ČR, řady lékařských knihoven a knihoven dalších institucí v ČR a samozřejmě ve fondu Národní knihovny ČR. V červnu 2000 báze obsahovala přes **55 000 záznamů zahraničních periodik**, počet záznamů však rychle roste díky postupující **retrokonverzi**. V roce 1999 se podařilo obeslat všechny ústřední, vysokoškolské a státní vědecké knihovny, ale i odborné a veřejné knihovny, které měly nahlášených alespoň 10 odebíraných titulů. Je potěšitelné, že zhruba 80% soupisů se vrátilo vyplněných a údaje z nich byly do báze zpracovány. Od konce roku 1999 jsou zpracovávána hlášení pro rok 2000 (knihovny hlásí periodika objednaná na daný rok).

1. Správa dat v systému CDS/ISIS

Báze KZP-Zahraníční periodika je zatím stále **budována v systému CDS/ISIS** a v pravidelných, přibližně třítydenních intervalech **konvertována do Alephu**. Přístupná je uživatelům na internetu na URL **<http://www.caslin.cz>**. Obsahuje zahraniční periodika, včetně slovenských titulů, u nichž je odběr uváděn od roku 1993 (tedy od rozdělení Československa). Záznam obsahuje základní údaje - název periodika, ISSN, místo vydání, název vydavatele, zemi vydání, variantní názvy, název předcházejícího/následujícího časopisu, jazyk periodika a třídník MDT. V bázi lze vyhledávat pomocí rejstříků, v nichž lze použít následujících indexů

- názvy
- korporace
- ISSN

K vyhledávání slouží i selekční termíny, kde jsou k dispozici



- slova z názvů
- slova z názvů korporací (vydavatelů)
- ISSN
- MDT
- zemi vydání

- jazyk dokumentu


V abecedním rejstříku názvů jsou řazeny též klíčové názvy převzaté z báze ISSN bez úprav, tj. bez diakritiky. Zkratky jsou odděleny tečkami a názvy jimi začínající jsou v abecedě předřazeny.

Na rozdíl od předcházejících let probíhá **aktualizace** od roku 1999 tak, že knihovny upravují soupis periodik vytištěný správcem souborného katalogu z báze KZP, který obsahuje tituly označené v předchozím hlášení jako odebírané/objednané. Podařilo se tak získat údaje nejen od knihoven pravidelně spolupracujících s oddělením souborných katalogů, ale i od knihoven, které kontakty s OSK neudržovaly. Současně se soupisy byl rozesílán formulář k aktualizaci alespoň základních informací o knihovně, a tak byly rovněž aktualizovány údaje v bázi Adresář knihoven a informačních institucí ČR, který je budovaný jako součást CASLIN - Souborného katalogu ČR.

Do konce roku 1999 byly roky odběru uváděné ve dvou polích: „Ve fondu“ (od roku 1991) a „Retro“ (od nejstarších dob do roku 1990). Toto rozdělení, které vzniklo z provozních důvodů v počátku budování báze, ztratilo opodstatnění, a tak koncem roku 1999 oddělení automatizace NK ČR zpracovalo program na spojení obou údajů. Nyní jsou údaje o odběru uvedeny v jednom poli pod návěštím „Ve fondu“. Odběratel je označen siglou (šestimístný kombinovaný znak složený ze tří písmen a tří čísel, jež slouží k přesné identifikaci knihovny). Dešifrování sigly umožňuje přechod do báze ADR, zatím bohužel jen přes změnu báze dat. Pomlčkou za rokem je označován trvající odběr periodika, za lomítkem je uváděn údaj o roku aktualizace, tj. ve kterém roce byly do báze zaneseny údaje získané na základě informací dané knihovny.

	Název	SIGHT AND SOUND
	Korporace	BRITISH FILM INSTITUTE
	ISSN	0037-4806
	Země vyd.	GB
	Vydáno	London : British Film Institute
	Ve fondu:	ABA001 : 1969-71,73-79,82-85,91-98 /akt.1999 , sg. Pc 4351
	Ve fondu:	ABA013 : 1956-60
	Ve fondu:	ABC117 : 1989-90
	Ve fondu:	ABC135 : 1943-47,49,51-58,60-61,63-64,80- /akt.1999
	Ve fondu:	ABD001 : 1999 /akt.1999
	Ve fondu:	ABD020 : 1973-74,76-77,97- /akt.1997
	Ve fondu:	ABE334 : 1991- /akt.1999
	Ve fondu:	BOD001 : 1969-79
	Ve fondu:	OLD012 : 1993- /akt.2000
	Ve fondu:	ABG001 : 1957-58,65-66,98- /akt.2000
	MDT	778.5
	Násl.náz.	MONTHLY FILM BULLETIN

Pokud je odběr nejistý (dary, výměna ap., případně skluz) je za pomlčkou otazník, v případě větších skluzů je tento údaj uveden slovně. Ukončený odběr nebo období, ve kterém knihovna časopis získávala, je vyznačeno uzavřeným intervalem (např. 1991-95). V záznamu je rovněž uváděna signatura, pokud ji knihovna uvedla ve svém hlášení, stejně jako doba, po kterou knihovna časopis uchovává ve svém fondu. Pokud odebírané ročníky nejsou úplné, je tato informace rovněž uvedena.

	<i>Název</i>	BRIGHAM YOUNG UNIVERSITY STUDIES
	<i>Korporace</i>	BRIGHAM YOUNG UNIVERSITY
	<i>Země vyd.</i>	US
	<i>Vydáno</i>	Provo : Brigham Young University
	<i>Ve fondu:</i>	ABA001 : 1964- /akt.1999 , sg. Pd 5697
	<i>Ve fondu:</i>	BOA001 : 1989-90
	<i>Ve fondu:</i>	BOD001 : 1965-74,76-80,91-96 , r.96 neúpl.
	<i>MDT</i>	001
	<i>MDT</i>	378

Současně s aktualizací dat o odběru se správce snaží o redakci celé báze. Jde o podchycení návaznosti ve vydávání jednotlivých titulů, doplnění názvů a ISSN předcházejících /navazujících titulů, o správnost uváděných ISSN, o snižování duplicit záznamů, které v bázi vznikly především v první fázi, kdy byly čerpány záznamy z několika různýchází, o doplňování třídníků MDT ap. Základním vodítkem správnosti údajů je především mezinárodní báze ISSN compact, i když ani ona není vždy přesná, báze ZDB-Zeitschriftendatenbank (DBI), příp. Ulrich's international periodicals directory. V případě, že se údaje neshodují, jsou konzultovány s knihovnou a pak upraveny na základě jejího zpřesnění, lze využít i kopii titulního listu periodika. Nepodaří-li se údaje z žádného zdroje získat, zůstávají v bázi stručné záznamy s názvem a některým ověřeným údajem a se siglou knihovny, která časopis odebírá, včetně nahlášených roků odběru.

Ne všechny knihovny však dodržují pokyny, které od správce báze dostanou a přistupují ke zpracování s invencí sobě vlastní. Soupisy zpracované „efektivně“ z pohledu knihovny jsou však pro aktualizaci údajů v bázi souborného katalogu pracnější, protože je nutné vyhledávat jednotlivé tituly (na rozdíl od zpracování soupisu, kdy se tituly odebírané jednou knihovnou vyhledají najednou a upravují se pouze změny v odběru). Navíc ne vždy knihovny uvádějí přesné údaje (chybné ISSN, ISSN předcházejících titulů, různá místa vydání, různé podnázvy, variantní názvy ap.), ty je pak třeba jednotlivě vyhledávat a ověřovat nejen v bázi KZP, ale i v ostatních zdrojích. Teprve po prověření údajů jsou zaneseny údaje o periodiku a jeho odběru do báze KZP. Proto takto zpracovaná hlášení značně zpomalují celý proces aktualizace údajů v bázi. Pokud titul v bázi není, využívají se k ověření všech potřebných údajů o periodiku,

včetně případných návazností na předcházející tituly i k doplnění údajů o začátku/konci vydávání, periodicitě, znaků MDT ap. výše uvedené zdroje, a potom je záznam zanesen do báze KZP.

Základními údaji o periodiku by měly být údaje knihovny. Protože však hlášení knihoven (ale i ostatních zdrojů) nejsou vždy přesná, stala se závazným zdrojem pro správnost údajů o periodiku báze ISSN compact. Nevyřešené rozpory jsou uvedeny v poznámce záznamu.

Vzhledem k velikosti báze začíná být systém ISIS v současné době pro budování báze omezujícím faktorem stejně jako jeho technické možnosti. Další rozvoj báze, tj. **zvýšení aktuálnosti** informací o dostupnosti zahraničních časopisů ve fondech knihoven ČR a **zkvalitnění uživatelského přístupu** k těmto informacím, je proto spojen s probíhajícím přechodem pod systém ORACLE.

2. Správa dat v systému ORACLE

V současné době je zpracováván program pro správu báze seriálů, který vychází ze zkušeností přípravy softwaru pro bázi SKK (Souborný katalog ČR-tištěné monografie), musí však zohlednit specifika zpracování seriálů a jejich správy v rámci souborného katalogu.

Přechod báze seriálů CASLIN - Souborného katalogu ČR do systému ORACLE směřuje ke zkvalitnění všech dosud poskytovaných služeb uživatelům a také k vývoji takových aplikací, které umožní služby nové. Báze seriálů bude mít kromě funkce informační možnost sdílené katalogizace, on-line aktualizace odběru seriálů a přímého napojení na meziknihovní výpůjční služby, a to při zachování všech současných standardů pro dodavatele a příjemce dat. Dalším důležitým cílem je značná automatizace všech činností spojených se správou bází Souborného katalogu ČR včetně analýzy vstupních dat, a to s maximálním využitím k tomu účelu dosud vytvořených softwarových prostředků.

Báze SKK a SKS (Souborný katalog ČR-seriály) budou fyzicky oddělené, bude však možné v nich vyhledávat současně. V úvodu vyhledávání si uživatel může vybrat vyhledávání ze všech dokumentů nebo právě jen v bázi seriálů. Předpokládá se možnost vyhledávání podle celých názvů (a to i názvů obálkových, souběžných nebo variantních) i podle jednotlivých slov z názvů, podle ISSN (i chybných) podle názvu edice, korporací, MDT i klíčových slov. Proto i obrazovky pro vyhledávání/zpracování zachovají charakter obrazovek uživatelských pro bázi SKK, která je dnes již přístupná na adrese www.caslin.cz.

Pro zobrazení výsledků dotazu si uživatel může vybrat několik formátů zobrazení. Po zadání dotazu se výsledky zobrazí ve formátu *List* (jde vlastně o seznam, v němž se zobrazí základní údaje: ISSN, název dokumentu, země vydání a roky odběru).

Po označení vybraného titulu se zobrazí záznam ve vybraném formátu (*UNIMARC, ISBD, short, long, dynamický*) s údaji o odběratelích (sigla vlastníka a roky odběru, u nichž zůstane zachována současná podoba) a signatura, po-

kud ji knihovna uvede, doba uchovávání seriálu, příp. poznámky stejně jako je tomu dnes. Součástí záznamu bude i váha záznamu přidělena systémem na základě analýzy kvality záznamu.

Běžný uživatel bude moci ze souborného katalogu exportovat jen vybrané údaje, tisk dat se předpokládá jen ve formátu *short*. Uživatel bude mít možnost ukládat vyhledaná data do schránky a objednat si kopii článku přes MVS, stejně jako je tomu u báze SKK.

Zkvalitnění a zpřesnění údajů o odběru seriálů přinese možnost **přímé komunikace** knihoven se souborným katalogem. V systému ORACLE budou knihovny moci dodávat nové záznamy v elektronické podobě obdobně jako je tomu u monografií, to znamená, že zašlou nové záznamy správci báze na disketu nebo na ftp server. Předpokládá se spolupráce s jinými systémy, proto nová data, pokud budou dodána v jiném povoleném formátu, projdou konverzí vstupních dat do řádkového formátu UNIMARC. Tyto záznamy projdou formálně logickou kontrolou a testem na UNIMARC. Pak systém záznamům přidělí váhu, současně budou nové záznamy testovány na duplicitu pomocí tří klíčů. Takto prověřené záznamy budou rozděleny do tří souborů podle porovnání na duplicitu. Tyto soubory budou správci k dispozici k ruční kontrole. Teprve potvrdí-li správce správnost dat, budou naimportována do báze SKS. Nové záznamy, které neprojdou automatickou formálně logickou kontrolou budou zasílány zpět zpracovateli k opravě. Duplicitní nebo jinak nestandardní záznamy budou uloženy do souboru pro zpracování správcem báze.

Pověřený pracovník spolupracující knihovny bude moci zpracovávat do báze nové záznamy online. Při vytváření nového záznamu nabídne souborný katalog uživateli formulář bibliografického záznamu, který vychází z požadavků minimálního záznamu a neobsahuje nepovolená pole. Takto zpracované záznamy budou rovněž uloženy do příslušného adresáře a projdou stejnou kontrolou jako záznamy dodávané dávkově.

Přesnější informace o odběru periodik umožní zpracovávání **aktualizace odběru online**. Znamená to, že pověřený pracovník spolupracující knihovny si vyhledá periodika/seriály, které při poslední aktualizaci knihovna nahlásila jako odebírané. V takto vybraném soupisu ve formátu *list* zpracovatel označí tituly určené k úpravě údajů. Pro tento účel se otevře pole 910 jen s údaji zalogované knihovny. Do určených podpolí zanesou pracovník změny odběru. Po automatické kontrole, zda je vyplněno podpole r v poli 910, systém uloží do záznamu datum aktualizace. Při velkém množství titulů určených ke zpracování si celý soubor zpracovatel uloží do schránky a zpracovává ho po částech. K již existujícímu záznamu může obdobným způsobem připsat svoji siglu s rokem/y odběru, případně signaturu. Úpravy lze provádět i u jednotlivých titulů v průběhu celého roku.

CASLIN
Souborný katalog ČR - seriály
PŘÍPSÁNÍ SIGLY - AKTUALIZACE ODBĚRU

Přípsání sigly - aktualizace odběru **i**
Zkontrolujte siglu a vyplíte nebo upravte roky odběru .
(Vyplnění ostatních údajů není povinné.)

Sigla: **ABA010**

Roky odběru:

Svazky:

Signatura:

Poznámka:

Uchovávání:

Pokračovat

Pomocí vstupních formulářů bude moci vlastník záznamu rovněž editovat a doplňovat bibliografické údaje v záznamu uloženém v bázi. I tyto změny budou hlášeny správci báze. Po úpravách a prověření správcem proběhne před vlastním uložením dat do báze opět automatická kontrola na správnost údajů.

Rozšíření služeb oproti dosavadnímu způsobu zpracování báze KZP představuje pro oprávněného uživatele, zařazeného do konkrétní kategorie, možnost stáhnout z báze SKS záznamy do své báze za podobných podmínek jako je tomu u báze SKK.

Předpokládáme, že přechodem do systému ORACLE se urychlí zpracování aktuálních údajů o odběru periodik, především u velkých knihoven (STK, Akademie věd, SVK ap.), sjednotí se na maximální možnou míru zpracování seriálů, rozšíří se možnost spolupráce se speciálními knihovnami. Do báze SKS budou po přechodu do nového systému zahrnuta i česká periodika. Přínosem bude i možnost **přímého propojení sází ADR-** Adresář veřejných knihoven, který je součástí Souborného katalogu ČR a odtud přímo na webovské stránky knihovny, pokud jsou v adresáři uvedeny.

Na závěr bych chtěla uvést, že hlášení o odběru zahraničních periodik vychází stále ještě z vyhlášky 110/65 Sb. o celostátní evidenci zahraniční literatury. Vždy však záleželo více na uvědomění si výhodnosti vzájemné spolupráce než na naplnění povinnosti dané vyhláškou. Je potěšitelné, že s rostoucím rozvojem počítačové techniky a přístupem knihoven na internet se spolupráce knihoven se souborným katalogem stále zlepšuje a rozšiřuje se i počet knihoven, které se samy o spolupráci hlásí. A tak až budete hledat informaci o tom, zda je nějaký zahraniční časopis v některé z našich knihoven, obraťte se na **www.caslin.cz**.